

Özelleştirme Yasası, Bir Rejim Değişikliği Hedeflemektedir¹.

44. Maddeye 15. Geçici Maddeden Oluşan Yasa'nın Teme! Özelliğinden GENEL OLARAK

* Yasa; işletmeleri,, iştirakleri, taşınır ve taşınmaz malları ile devletin hemen hemen tüm varlıklarını özelleştirme kapsamına almıştır.

* Ayrıca; kuruluşların işletme hakkının verilmesiyle mülkiyetinin gayri aynı haklar tesisi yolu ile de özelleştirilmeleri olanaklı hale getirilmiştir.

* Bu Yasa ile kamu varlıklarının önemli bir oranının mülkiyetinin, kalan kısmının ise mülkiyetin sağladığı bütün olanaklarının yerli ve yabancı sermayeye devredilmesi öngörülmüştür.

* 12 Eylül Rejimi'nin bütün izlerini taşıyan 1982 Anayasası'nın 2. maddesi ile Türkiye Cumhuriyeti'ni "sosyal bir hukuk devleti" olarak tanımlamıştır. Oysa, kabul edilen Yasa, vahşî kapitalizmin uygulanmasının önündeki bütün engelleri, sosyal devleti ortadan kaldırmayı hedeflemiştir,

* Devletin küçülmesi amacıyla hazırladığı söylenen Yasa, tam tersine, özelleştirmeyi yürütmek üzere 27 daire ve 325 kişilik Özelleştirme İdaresi Başkanlığı'nın kurulmasını gerçekleştirecek, devleti büyütmüş ve yeni bir bürokratik kurum yaratmıştır.

* Yasa ile ekonomik verimlilik artışı sağlanacağından söz edilmektedir. Oysa, sermaye çevrelerince sürekliliği

Özelleştirme Uygulamalarının Düzenlenmesine ve Bazı Kanun ve KHK'lerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun¹¹, 27 Kasım 1994 Tarih ve 2214 Sayılı Resmi Gazete' de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

Bu Yasa' da, kamunun elinde bulunan tüm üretim araçları ve varlıkların toptan özelleştirilmesi amaçlandığından, geri dönülmez bir rejim değişikliği girişiminin hedeflendiği söylenir. Do~: tayı siy la ,devletin ekonomik kurumların} elden çıkarmayı amaçlayan bu Yasa'nın özü sınıfsal ve ideolojiktir.

TMMOB, ülkenin sanayi temelini ve siyasal bağımsızlığını yok edecek bu programı bilimsel bir yaklaşımla irdeleyerek ka-[muoyunu bilgilendirmeyi ve ülkemizin geleceğinden, bağımsızlığından ve sanayileşmesinden kaygı duyan herkesi duyarlılığa çağırması görev bilmektedir

dile -getirilmesine karşın, mülkiyet biçiminin verimlilik ile ilişkisini, özel sektörün, daha verimli olduğunu ortaya koyan hiçbir bilimsel çalışma bulunmamaktadır,

* Yasa' da, özelleştirme sonucu piyasalarda oluşacak tekellere karşı önlemlerle piyasalarda rekabetin sağlanacağına değ inilmesi ne karşın, dünya örneklerinde de gördüğümüz gibi tekelleşme baştan kabul edilmiştir. Çünkü belli bir büyüklüğe ulaşmayan sermaye piyasasında stratejik mal ve hizmetlerin tekel olması kaçınılmazdır. Burada söz konusu olan seçim» tekel ile tam rekabet arasında değil,, kamu tekel i ile yerli ya da yabancı tekel aras ındadır.

* Özelleştirmenin kamu giderlerini azaltma,, ya da kamu gelirlerinin ve yatırımlarının artırılması aracı olarak gösterilmesi de inandırıcı değildir. Geçmiş dönemlerde yapılan özelleştirme uygulamalarının boyutu durumun hiç de böyle olmadığını açık kanıttır.

Anayasa Açısından

* Anayasa' da KİT' lerin yasa ile kurulacağı belirtilmiştir. Bu nedenle bir işlem nasıl yapılmışsa, tersi de aynı biçimde yapılmalıdır. Dolayısıyla,, KİT lerin özelleştirilmesi genel bir yasa ile düzenlenmemelidir ve düzenlenemez. Her KİT için ayrı bir

özelleştirme -yasının çıkartı iması zorunludur.

* Bir işletmenin ya da iştirakin özelleştirme- kararının yürütmeye bırakılması, buna olanak veren bir yasanın bulunması koşuluyla yetki devri, sayılmaz. Ancak, TBMM* ne ait bir yetkinin şürelki olarak Özelleştirme Yüksek Kurulu' na devredilmesi Anayasa* nın 17. maddesindeki "Yasama yetkisi Türk' Milleti adına TBMM' nindir. Bu yetki devredilmez*¹ ve 8, maddesindeki " Hiçbir kimse veya organ kaynağını Anayasadan! almayan bir Devlet yetkisini kullanamaz.* hükümlerine açıkça aykırıdır. :

* Devletleştirme uygulamalarında olduğu gibi özelleştirme uygulamalarında da her işletme ya da iştirakin özelleştirilmesinde yasa koyucunun kamu yararını gözetmesi gerekmektedir..

Yabancılar Açısından : . "

* Yasa, ulusal varlıkların yabancılarla devri konusunda hiçbir sınırlamalara getirmedeği gibi var olan ikimi sınırlamaları da : kaldırmaktadır. Yasanın 14. maddesinde karşılıklılık ilkesi- bulunmasına rağmen,, 18, maddede satış yöntemleri sayılırken • buharın başına " yurtdışı"¹¹ sözleri kullanarak yabancılarla satışta tüm kapılar açık tutulmuştur.

• * Özelleştirme İlkelerinin, sayıldığı

ÖZELLEŞTİRME

Yasa'nın 2. maddesinde ulusal varlıkların yabancılar karştı korunması hiçbir biçimde söz konusu edilmemiştir.

* Özelleştirmeye ilişkin temel ilkelerden verecek olan Özelleştirme Yüksek Kurulu ve özelleştirmeyi uygulayacak olan Özelleştirme İdaresi Başkanlığı'nın görevlerini tanımlayan Yasa'nın 3. ve 4. maddelerinde yabancılar için bir sınırlama getirilmemiş hiçbir hüküm konulmamıştır.

Tekelleşme Açısından

* Piyasa ekonomisinin etkinliği, rekabet koşullarının varlığına bağlıdır. Tekelleşmeye ya da kartelleşmeye olanak veren ortamlarda piyasa ekonomisinin etkinliğinden söz etmek mümkün değildir. Bu nedenlerle, Özelleştirme Yasası gibi çok önemli düzenlemelerde tekelleşmeyi ve kartelleşmeyi önlemeye, tüketiciyi korumaya yönelik kuralların bulunması zorunluluktur. Oysa, Yasanın 42. maddesinde, 6224 Sayılı Yabancı Sermayeyi Teşvik Yasası'nın 1. maddesinin (c) bendi yürürlükten kaldırılarak yabancılaştırma ve KİTlerin hisse senetlerinin ve işletme haklarının yabancı tekelere devredilmesi, hiçbir kısıtlamaya gerek duyulmadan olanaklı hale getirilmektedir.

* Yasa'nın 2. maddesinde "oluşabilecek tekeli bir yapının olumsuz etkilerinin önlenmesi" ne değinilerek, özelleştirme uygulamaları ile tekeli bir yapının oluşabileceği baştan kabul edilmekte, bunun engellenmesi değil, yalnızca olumsuz etkilerinin ortadan kaldırılması öngörülmektedir.

Devletin Hüküm ve Tasarrufu Altında Olan Varlıklar Açısından

* Anayasa'da mülkiyetlerinin devri açıkça yasaklanmış kıyılar, doğal kaynaklar ve ormanlar gibi varlıklardan yararlanma hakları özelleştirilecek kuruluşlara uzun dönemler için devredilecektir. Bu kuruluşlar yararlanma haklarını başkalarına devredebilecektir. Böylece, "devletin hüküm

ve tasarrufu altında" hükmünün hiçbir etkisi kalmamış olacaktır. Kağıt üzerinde mülkiyeti kamuda olan bu varlıkların bulunduğu tüm olanaklar ise özelleştirmeye devredilmiş olacaktır.

Denetim Açısından

* Bugüne kadar izlenen özelleştirme çabalarında, Sayıştay, TBMM ve Danıştay tarafından gerçekleştirilen denetimden kaçmak istenmektedir.

* Yasanın 11. maddesinde Sayıştay denetimi öngörülmüştür. Ancak 12. maddede "Sayıştay Kanunu'nun vize ve tescile ilişkin hükümleri uygulanmaz" denilmiştir. Böylece, Sayıştay'ın sözleşmeler, kadro ve ödenek dağıtım işlemleri üzerindeki vize yetkisi kaldırılarak, Sayıştay'ın ön denetimine izin verilmemiştir.

* 11. maddede Anayasa hükümü ve Anayasa Mahkemesi kararları karşısında öngörülen TBMM denetimi de etkisizleştirilmiştir. Ancak, bu denetim yalnızca özelleştirilecek kuruluşların sermayelerindeki kamu payı %50'nin altında düşene kadar geçerli olacaktır. Dolayısıyla, TBMM KİT Komisyonu'nun denetimi çok kısa bir süre için geçerli olabilecektir.

* Ön denetimi zorunlu kılan tek düzenleme ise Danıştay incelemesidir. Yasa'nın 2. maddesinin son fıkrası Bakanlar Kurulu'na KİK'nsı İDT durumuna getirme yetkisi vermiştir. 2. fıkrada KİK'nin etkinlikleri imtiyaz sayıldığı için, bunların sayısı azaldıkça, sözleşmeleri imtiyaz biçiminde yapma zorunluluğunun da kapsamı daralacaktır. Oysa, Yasa'da yalnızca tekel niteliğindeki etkinliklerin imtiyaz sayılacağı öngörülmüştür.

* Yasa, demokratik bir hukuk devleti olma niteliğinin gereği olan saydamlık ve denetim (yargı denetimi) anlamında yetersizdir ve Anayasaya aykırılıklar taşımaktadır.

İstihdam Açısından

* İş kaybı tazminatı yalnızca kıdem tazminatına hak kazanmış olanlar açısından ön görülmüştür. Geçici işçi statüsünde olanlar bu uygulamaların dışında kalacaktır.

nın dışında kalacaktır.

* Sözleşmeli personelin durumunda bir açıklık bulunmamaktadır.

* 657 sayılı DMK'na tabi olanların özelleştirilecek yerlerden kamu kesiminde uygun kadrolara aktarılacağı hükme bağlanmıştır.

* Yasada işgüvencesi ile ilgili hiçbir hüküm bulunmamakta, yalnızca var olan haklar (kıdem tazminatı gibi) yeniden düzenlenmektedir.

Sonuç Olarak

* Özelleştirmede siyasal iktidarın amacı netleşmiştir. Çalışanlar dikkate alınmayarak üretim araçları oligopoi yapıya sahip iç ve/veya dış sermayeye devredilmeye, sermayenin önüne açılmaya çalışılmaktadır.

* Böylece, üretim araçlarının tümünü eline geçirerek ve yapılarını güçlendirerek devletin kamu yararına yönelik egemenlik ve denetim; haklarının kısıtlanması sonucunda oluşturulacak, ARTIK DEĞER'in özel kesime bırakılması amaçlanmıştır.

* Bu yolla hem faktör payları kar lehine artacak, hem de emek faktörü için yaşamsal önemi olan yatırım kararları söz konusu elitlere bırakılacaktır.

* Piyasa dengelerini bozacağı ortada iken, tekelci yapıları engellemeye ya da bu tür kuruluşların işlemlerini düzenlemeye yönelik hiçbir önlem düşünülmemiştir.

* Bu tür uygulamaların emekçiler üzerindeki olumsuz etkileri gidermeye yönelik etkili önlemler söz konusu değildir.

» Bu uygulamalara tepki gösterebilecek gruplar çağdışı ve etik kurallara aykırı yöntemlerle etkisiz hale getirilmeye çalışılmaktadır. Bunlar tek tek yakalanmaya çalışılmaktadır. % 30 emeklilik, iş kaybı tazminatı, başka işlere kaydırma, iş kredileri gibi hep pasifize etmeye yönelik önlemler yanında kamuda ödemelerin geciktirilmesi ile toplam emekçi alacakları bir tür bezdirme ve pazarlık konusu haline getirilmektedir.